

TANÁRKÉPZÉS, TOVÁBBKÉPZÉS

Kárpáti Andrea

ELTE TTK

karpatian@t-online.hu

A tanári pályára való felkészülés társadalmi környezete

Mesterség, művészet, hivatás?

Mérésen alapuló ismereteink a pedagógusokról:

- pedagógus-társadalom összetétele
- munkaterhek és fizetések
- pedagógiai eszmerendszer
- „iskolai hozzáadott érték”

Amiről kevés az adat:

- tanítási, tanulási képességek
- személyiség
- oktatási eredményesség

A pedagógus feladatai közé tartozik – egyebek mellett - a tudás alapú társadalom és a gazdaság virágzásához elengedhetetlenül szükséges képességek kifejlesztése, a változás iránti elkötelezettség, a túlzott fogyasztói szemlélet ellensúlyozása, a közösségteremtés, a gazdagok és szegények között különbség enyhítése.
(Hargreaves 2003)

„...önmagában sem a pedagógus általános képességei és intelligenciája, sem a tantárgyi tudása, sem képzettségi-végzettségi szintje (diploma jellege és minősége), sem pedig a tanítási gyakorlatának hossza – tehát **egyetlen, könnyen, egyszerűen mérhető és számon tartható tényező** – sem mutatott jelentős kapcsolatot az általa tanított tanulók iskolai teljesítményével, vagyis a **pedagógus munkájának eredményességével.**” (Darling-Hammond 2000).

EU-s és hazai kompetencia listák

EU Szakértői Bizottság, 2004 - OM rendelet 4. számú melléklete 8. **A tanári szak képzési céljai, az elsajátítandó szakmai kompetenciák**

Közös: A tanulási folyamat eredményével és a tanítással kapcsolatos kompetenciák

Eltér: a tanár értelmiségi szerepköréhez kapcsolódó kompetenciák

EU követelmény:
új szakmai profil – önreflexió, nyitottság
új oktatásszervezési formák iránt,
oktatók, kutatók, politikusok együttműködése

Kiből lesz ma, Magyarországon, tanár?

Negatív önszelekciós hatás – tanári minőségromlás

- Azok jelentkeznek főiskolai szintű pedagógusképzésre, akiknek rosszabbak a képességei
- A diplomát szerzettek közül azok fognak nagyobb valószínűséggel tanári pályán elhelyezkedni, akik kevésbé jó képességűek
- Őket találjuk a végzést követő 5 illetve 6 évvel is nagyobb valószínűséggel tanári állásban
- A pedagógusdiplomával rendelkező pályakezdők több mint 60 százaléka nem pedagógus-munkakörben helyezkedik el (Varga, 2007)

A párhuzamost felváltó **követő tanárképzési modell** előnyei

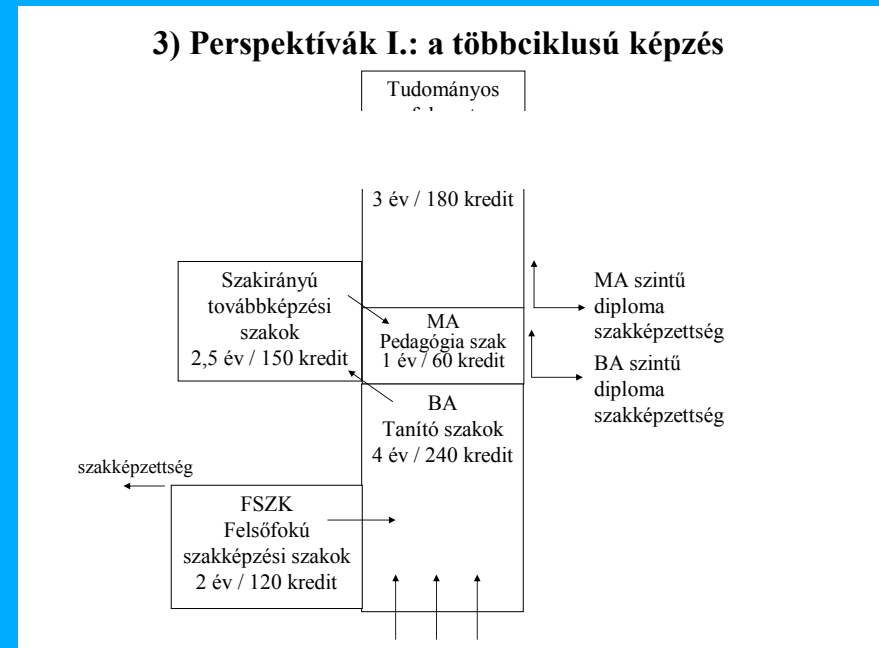
- Európai felsőoktatási tér: *átjárhatóság* (V, 6.old.)
- Három fokozatú képzés, *három szűrő*:
 - **Bachelor szinten**: érdeklődés – tájékozódás - tudatos választás, egyéni képességfejlesztés
 - **Mester szinten**: bemeneti követelmények: tanári kompetenciák, személyi alkalmasság
 - Fél éves iskolai gyakorlat: a „valóság sokk” elviselése
 - **PhD szinten**: kutatói rátermettség
- Három év (10 kredit) az *elköteleződésre*
- *Pályamotiváció* a beavató szakaszban – tanárképzési műhelyekhez kötődő, vonzó kínálat (???)

A követő tanárképzési modell problémái

- Szakos „*mainstreaming*” 3 évig
- **Beavató** → **képző szakasz**: fragmentáltóság, inkoherencia (célintézmények szerinti strukturálódás)
 - A „*lefelé nivellálódás*” veszélye: főiskolai mesterszakok
 - Két szakos tanár: mennyire szakmai a **minor szak**? Képesítés azonos, képzési idő különböző (mérnök-tanár)
- 40 kredit pedagógiai elmélet, 7 kredit szakmódszertan
- **Eltérő kredit-igény**:
 - a szakmai tanárképzésben a tanári képesítéshez 60 kredit szükséges (de közgazdász tanároknál 50),
 - a szintén kettős oklevelet adó bölcsésztanárok esetében egy szakon 40, a kétszakos képzésben pedig 50 a kreditszám

A tanítóképzés „megszüntetve megőrzött” keretei

- EU: 3, 4, 5 éves képzés (finnek: M. A.) (V, 8. old.)
- A magyar B. A. modell:
 - gyógypedagógus, szakoktató, óvoda-pedagógus, tanító: alapszinten ped. diploma
 - óvodapedagógus: 3 év
 - tanító, 4 év (a 6. évfolyamig oktathat)
 - továbbmenet pedagógiai M. A. képzések felé

A pedagógusképzési „triumvirátus” újrágondolása

- ***Neveléstörténet***

- gyermekkor, oktatási intézmények, pedagógiai gondolatok története
- kapcsolata a művelődéstörténettel

- ***Neveléselmélet***

- kapcsolata a neveléstörténettel, oktatáselmélettel
- kapcsolata a nevelésfilozófiával, - szociológiával, oktatáselmélettel, andragógiával

- ***Oktatáselmélet***

- kapcsolata a szakmódszertannal
- hasznosulása a rezidensképzésben

„Szakos tantárgypedagógus szakemberek” és neveléstudósok: **egy képzői csapat?**

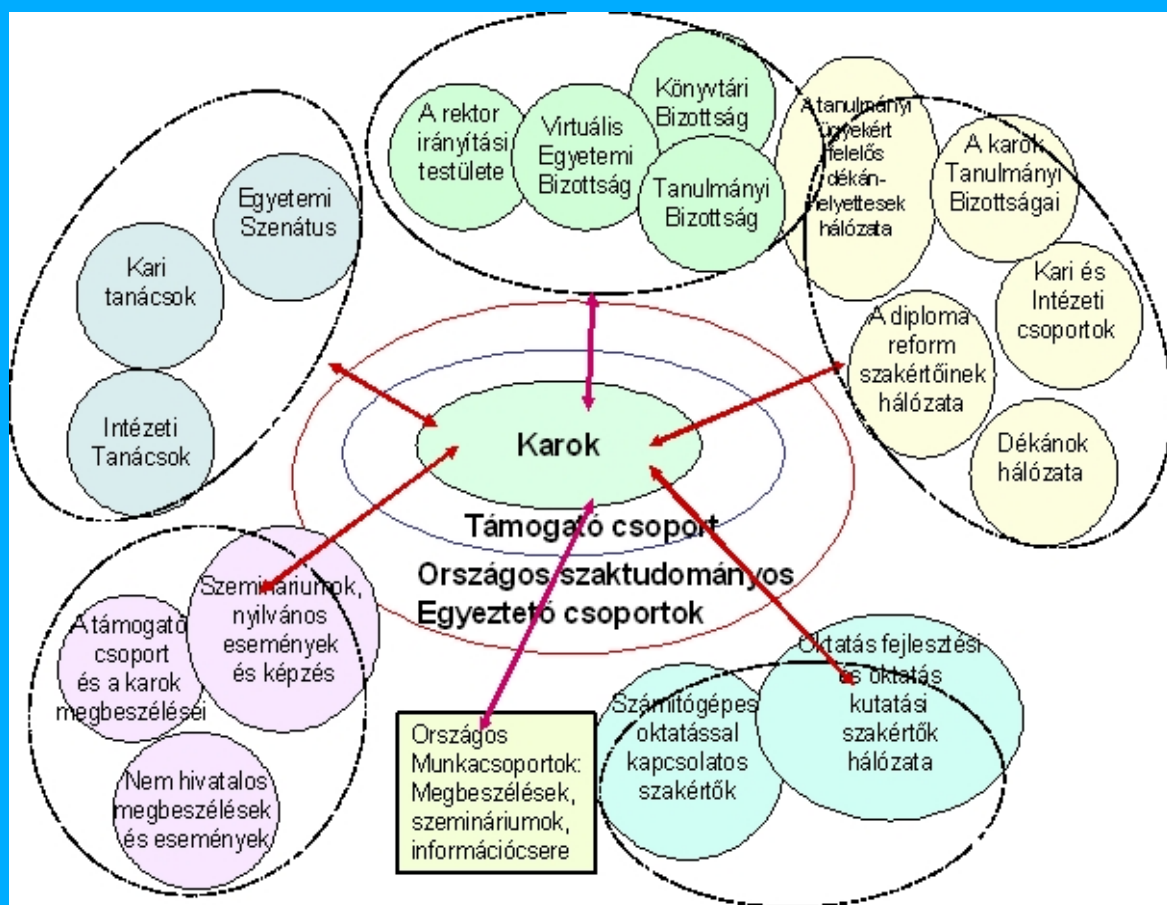
- ***Eltérő identitás***, szerepmodellek, munkavégzési hely, módszertani elképzelések
- ***Általános és „alkalmazott” pedagógia*** együttműködése a kimeneti követelmények tervezésével kezdődik!
- ***Szakmetodikusok együttműködése*** képzési területenként: közös módszertani alapozó órák?
- A „***valóság-sokk***” tompítása: gyakorló iskolák diverzifikált kiválasztása
- ***Mentor tanárok*** képzése: a szakmetodikusok és a neveléstudósok közös feladata

A pedagógusképzés finanszírozása

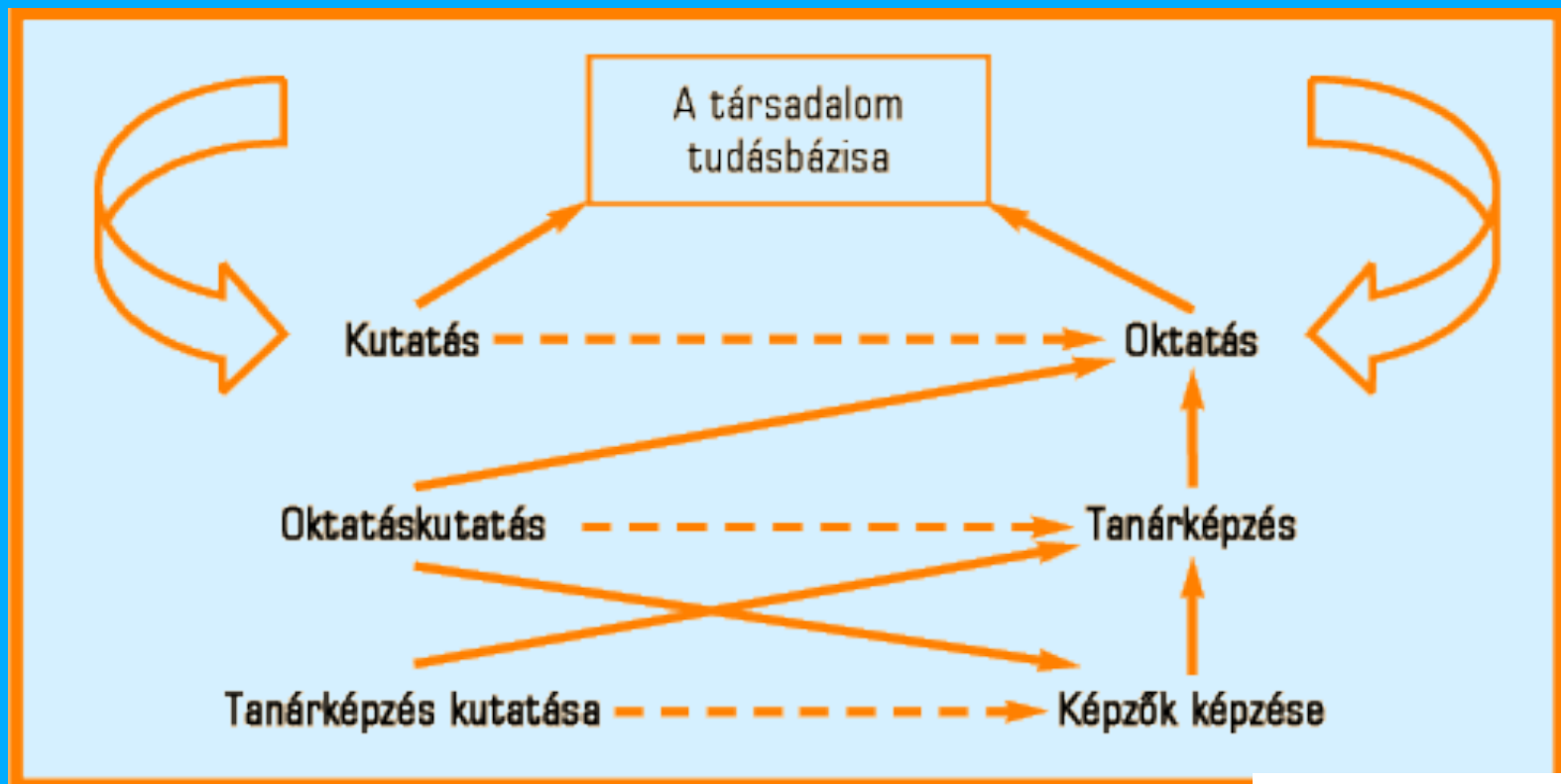
- **Olcsó felsőoktatási forma:** az összes államilag finanszírozott képzési létszám 32 %-a, az összes képzési kiadás 30 %-ából
- A képzésbe az EU átlagnál **lényegesen több hallgató** kerülhet be. (Óvónők és tanítók 60 %-a, a tanárok 40 %-a marad a pályán)
- Az **NFT II**, mint az új képzési rend kialakításának forrása – de honnan lesz fenntartható?
- Iskolai **gyakorlat**, mikrotanítás, rezidens képzés infrastrukturális, bér- és személyi feltételei hiányoznak.
- **SZÜKSÉGES:**
 - gyakorlatok valós óraszámának elismerése
 - a rezidens képzéshez **plusz 30 kredites normatíva** biztosítása minden tanárjelölt számára
 - a **vezetőtanárok és gyakorló iskolák** státuszának rendezése

Minősegbiztosítás a pedagógusképzésben

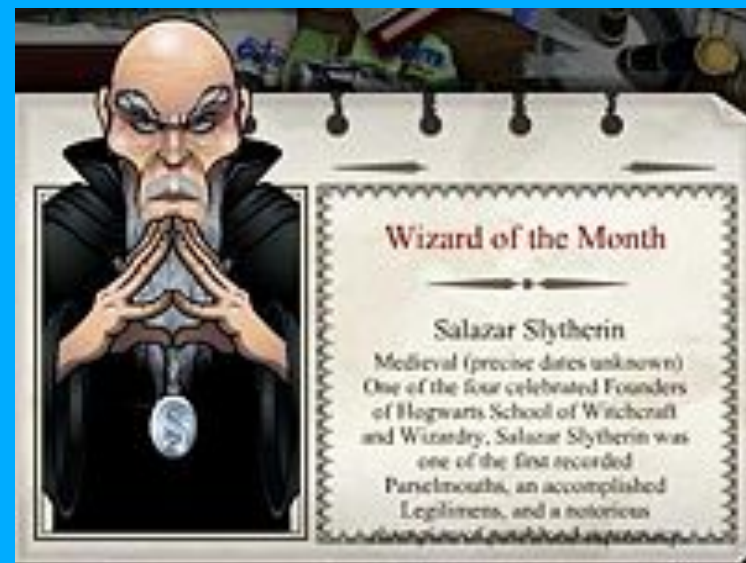
- **Kutató tanár** modell – peer review
- Intézményeken belüli pozíciók megerősítése: **nemzetközi akkreditáció**
- **Végzetek, pályakövetése,** mint minőségi mérce

„Egy 25 éven át működő tanár, **heti 20 tanítási órát számítva, 16000 pedagógiai szituáció** irányítására vállalkozik. Bizonyára nagyon jelentős mértékben növekedne az oktatás hatékonyságának szintje, ha minden tanár, minden óráján csak valamivel is eredményesebben tanítana, mint az előző órán. Ha a visszacsatolás elvének egyszerű érvényesítéséről lenne szó: a **tanár tanulna tanításának hibáiból...**” (Falus, 2002, 76)

(Csapó, 2007)

**A hazai tanárképző intézmények karaktere, színvonala
a pedagógusképzés minőségének legfőbb meghatározója**

„Gryffindors are
brave at heart”
– courage, chivalry
Elem: tűz
Belépés: jelszó

Hard work,
loyalty,
tolerance,
fair play
Elem: föld
Belépés: jelszó

„Wit beyond measure
is man’s greatest
treasure!”
Elem: levegő
Belépés: fejtörő

Ambition,
cunning,
resourcefulness
pure blood
Elem: víz
Belépés: jelszó

A képzettek és képzők minősítése

- Bevált-e a kötelező **szakfelügyelet** helyett a megrendelhető szaktanácsadói rendszer?
- Hogyan érvényesíthető a minőség a **bérpótlékban**?
 - tanári kompetenciák nehéz értékelhetősége
 - igazgatók minőség-preferenciái
- Egyesült Királyság: **Research Assessment Exercise**
- Németország: „**Berufung**”
- Finnország: **nemzetközi kutatói mérce**

MAGYARORSZÁG: nincs egységes szakmai értékelés PhD és a habilitáció között, vita a D. Sc. kritériumokról

A továbbképzési rendszer átalakítása: a PPP felé?

- **EU** továbbképzési célok:
 - tanári képességek
 - személyiség
 - szakmai kommunikáció együttes fejlesztése
- **USA:** *American Competitiveness...* 2006: tanári minőség javítás a középpontban
- **Magyarország:** piaci + pályázati rendszer
 - akkreditáló intézmény = legnagyobb képzőhely
 - a továbbképzés elszakadt a képzés helyétől
 - egyetemek: nagy elvonások, kicsi oktatási marketing, kevés kooperáció (=közös indított képzések)
 - **Minőségvizsgálat:** elégedettségi kérdőívek
 - Minél rövidebb a képzés, annál elégedettebbek
 - az állami feladatokra való felkészítést ítélik leghasznosabbnak
- A továbbképzés csak akkor tekinthető sikeresnek, ha a **megcélzott kompetenciákat a pedagógus mérhetően elsajátította**

Pedagógusképzés, továbbképzés és oktatási informatika

- Legnagyobb közoktatási beruházás – a felsőoktatás (benne a **tanárképzés**) **felszereltsége sokkal rosszabb**
- Oktatástechnológia helyett: „*Számítógéppel segített tanítás és tanulás*”! **Szaktananyag** tartozó képzés. Fázisai:
 1. **Az informatikai kompetencia fejlesztése** – Bachelor szinten, bevezető tárgy (információkeresés – digitális könyvtárhasználat, szűrés, feldolgozás, prezentálás)
 2. **Digitális „műfajok”** az (élethosszig tartó) tanulásban, tanításban, magánéletben (blog, chat, wiki, virtuális konferencia, tervező és időmenedzsment eszközök stb.)
 3. **Oktatási szoftverek** / szoftver-adatbázisok (SDT!) bemutatása, az adaptálás / fejlesztés alapjai – mesterképzés végén

Kárpáti Andrea
ELTE TTK - UNESCO
Multimédiapedagógiai Központ
karpatian@t-online.hu

